

AVV: De Democratische Vakbond

Reactie AVV naar aanleiding van het meerderheidsakkoord over een nieuwe pensioenregeling detailhandel

Sociale partners in de sector detailhandel hebben vanwege de Wet Toekomst Pensioen ruim twee jaar overleg gevoerd over een nieuwe pensioenregeling die geschikt zou moeten zijn voor de detailhandel. Op 22 november 2023 hebben werkgevers een meerderheidsakkoord bereikt met FNV, CNV en de Unie. AVV ondertekent dit akkoord niet. Onderstaand op hoofdlijnen legt AVV uit waarom niet. In de bijlage een uitgebreidere reactie met bronverwijzingen.

1. Het meerderheidsakkoord gaat uit van een solidaire regeling, waarvan de FNV vooraf had aangegeven dat dit de enige bespreekbare optie is. AVV vindt dat deelnemers in de sector detailhandel, met zijn vele korte contracten en hoge verloop, meer gebaat is met de flexibele premiereregeling. Anders gaan veel werknemers meebetalen aan de solidariteitsreserve terwijl ze er nooit iets van terug zien.
2. Het meerderheidsakkoord gaat uit van een solidariteitsreserve die (hoofdzakelijk) bedoeld is om de uitkeringen van gepensioneerden in enig jaar aan te vullen en die gevuld wordt door actieven en gepensioneerden samen. AVV vindt het logischer en meer aansluiten bij de WTP als alleen de gepensioneerden de solidariteitsreserve zouden vullen.
3. Met deze werking van de solidariteitsreserve komt er weer een omslagement van jong naar oud terug in de pensioenregeling, terwijl de regering juist veel woorden en moeite heeft besteed aan het verwijderen van het omslagement uit de huidige DB-regeling. AVV vindt het onjuist dat er weer een omslagement wordt geïntroduceerd.
4. Het meerderheidsakkoord gaat uit van een solidariteitsreserve om de uitkeringen in enig jaar aan te vullen die op kan lopen tot ver boven de 400% van de uitkeringen. AVV vindt dit veel te hoog, onder meer omdat hiermee de kans op pensioenverhogingen teveel beperkt wordt.
5. De berekende uitkomsten voor jongere deelnemers in een slecht weer scenario zien er onvoldoende goed uit.
6. Tot en met oktober 2023 waren sociale partners nog druk bezig om tot een akkoord te komen zodat het pensioenfonds detailhandel per 1 januari 2025 de overstap kon maken naar het nieuwe stelsel. Op 15 november 2023 heeft het pensioenfondsbestuur besloten dat de overgang naar de nieuwe regeling in elk geval niet voor 1 januari 2026 plaats kan vinden. Hiermee was voor AVV de druk weg op persé om 22 november 2023 tot een akkoord te komen.

Alles bij elkaar genomen, ziet AVV onvoldoende aanleiding om het meerderheidsakkoord mede te ondertekenen.

Bijlage: uitgebreide reactie AVV naar aanleiding van PPD besluitvorming

Op 22 november 2023 hebben sociale partners in het PPD bekend gemaakt een definitieve keuze te hebben gemaakt voor een nieuwe pensioenregeling. De Wet Toekomst Pensioenen brengt mee dat de huidige toegezegde uitkeringsovereenkomst wegens onhoudbaarheid afgeschaft wordt, zodat overleg over een nieuwe pensioenregeling noodzakelijk was.

Het PPD staat voor Pensioen Platform Detailhandel. Werkgevers en vakbonden onderhandelen in het PPD over de pensioenregeling voor de detailhandel. Het pensioendossier is complex, en sociale partners moesten veel keuzes maken in het traject naar een nieuwe regeling. Het PPD is al zeker twee jaar bezig met een traject om tot die keuze te komen. Daarbij zijn steeds stapsgewijs voorlopige keuzes gemaakt, die pas definitief zouden worden bij een totaalpakket waar overeenstemming over bereikt zou moeten worden. Voor bijna elk van die keuzes bestonden alternatieven, en de keuze voor een alternatief had weer veel kunnen betekenen voor de uitkomst.

De uitkomst van de overleggen werd dus pas duidelijk aan het eind van dat traject. Daarvoor waren er alleen voorlopige keuzes.

De einduitkomst is echter van dien aard, dat AVV die niet kan steunen. Vrijwel alle door AVV aangedragen punten zijn daar niet in terug te vinden. Om die reden is AVV van mening dat de uitkomst onvoldoende aansluit bij de aard van de sector, dat een groot deel van de werknemers niet gebaat is bij de afgedwongen solidariteit van de flexwerkers met de gepensioneerden,

Onderstaand licht AVV het besluit om de nieuwe regeling niet te ondertekenen, uitgebreider toe.

Kaderzetting Wet Toekomst Pensioenen

De hele hervorming van het pensioenstelsel is mede te danken aan het feit dat AVV de noodzaak hiertoe op de (politieke) agenda heeft gezet. Dit in een periode dat de rest van de polder nog volledig het huidige onhoudbare systeem aan het verdedigen was. AVV heeft dan ook steeds de hervorming als zodanig gesteund in de wetenschap dat die hard nodig was om het stelsel houdbaar te maken. AVV heeft steeds een duidelijke voorkeur uitgesproken voor de flexibele regeling. Die sluit beter aan bij de doelstellingen van de hervorming, en bovendien is daar al wereldwijd veel ervaring mee opgedaan. Die argumenten krijgen nog eens extra kracht in een sector met veel jongeren en korte contracten, zoals de detailhandel. De solidaire regeling daarentegen gaat in tegen de principes van transparantie, het weghalen van de omslagelementen en het persoonlijker maken van de pensioenen.

Uiteindelijk heeft ook de SER in unanimiteit geadviseerd om het stelsel te hervormen, het persoonlijker en transparanter te maken en het beter te laten aansluiten op de arbeidsmarkt¹. Onderdeel van deze hervorming is het afschaffen van de doorsneesystematiek (een omslagelement). De SER schreef hier al eerder over²: *‘Het afschaffen van de doorsneesystematiek leidt tot een sterkere actuariële link tussen de premie-inleg en de pensioenopbouw. Dit leidt tot meer transparantie en dat kan van belang zijn voor het herstel van vertrouwen in het pensioenstelsel. Afschaffing van de doorsneesystematiek maakt het stelsel aantrekkelijker voor jongeren en draagt zo bij aan de houdbaarheid en het draagvlak ervan. Het beperkt ongewenste herverdeling van laagopgeleiden naar hoogopgeleiden.’*

Doelstellingen WTP

¹ Ser advies 19/05, Naar een nieuw pensioenstelsel. Juni 2019. P. 13.

² SER advies 2014, ministersversie Advies toekomst pensioenstelsel. 11 maart 2015. P. 54.

De vier expliciete doelstellingen van de Wet Toekomst Pensioenen luiden³:

1. Eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen
2. Een transparanter en meer persoonlijk pensioenstelsel
3. Betere aansluiting bij ontwikkelingen in de samenleving en op de arbeidsmarkt
4. Beperken van de herverdeling⁴.

Uitwerking WTP: keuzes voor sociale partners

Belangrijke keuzes die sociale partners (soms het pensioenfondsbestuur) moeten maken, zijn: De keus voor een type regeling: de flexibele premiereregeling of de solidaire premiereregeling.

Flexibele premiereregeling of solidaire premiereregeling

Eerst een paar opmerkingen over de naamgeving. Nederlanders hechten veel waarde aan solidariteit, zo blijkt uit onderzoek. Hierdoor staat de flexibele premiereregeling al op achterstand, omdat de tegenstelling in namen suggereert dat er geen solidariteit in zou zitten. Daarbij merken we allereerst op dat we het hier hebben op het aanvullend pensioen, als aanvulling op de AOW die 100% solidaire is. De solidariteit in de AOW is oorspronkelijk van werkend naar gepensioneerd, sinds enige tijd is daar de solidariteit van rijk gepensioneerd naar minder rijk gepensioneerd bijgekomen. De vraag is of je dan in de aanvullende pensioenregelingen nog steeds (veel) solidariteit van werkend naar gepensioneerd wilt hebben. Als we met zijn allen zouden vinden dat er meer solidariteit van jong naar oud gewenst is op pensioengebied, is het simpeler op de AOW te verhogen. Bovendien zijn de uitvoeringskosten van de AOW zeer laag, en die van de pensioenfondsen zeer hoog. Ten tweede, er zit ook solidariteit in de flexibele premiereregeling. Solidariteit met degenen die arbeidsongeschikt worden, met nabestaanden, tussen werkgevers in dezelfde sector, om er maar een paar te noemen. Alleen de hoge mate van solidariteit van jong naar oud, die het huidige stelsel onhoudbaar maakt, zit niet in de flexibele premiereregeling.

Met de flexibele premiereregeling, die al bestaat sinds de Wet Verbeterde Premiereregeling (2016), is in Nederland en internationaal al veel ervaring opgedaan. De tweede is een recent Nederlands bedenkfel, dat nog niet of nauwelijks in software is uitgewerkt, dat nog nergens geïmplementeerd is, dat nog niet heeft bewezen in de praktijk te werken, dat heel complex is en waarbij de vraag is, of de doelstellingen van een transparanter en meer persoonlijk pensioenstelsel en een betere aansluiting met de arbeidsmarkt gerealiseerd worden. Bij de eerste aanzetten van de regering tot een hervorming van het pensioenstelsel was alleen nog maar sprake van de flexibele premiereregeling (al heette die toen nog niet zo).

Vooraf was de expliciete verwachting van minister Koolmees dat de sector detailhandel voor de flexibele regeling zou kiezen⁵: 'Als u mij vraagt welke er overgaan naar de Wet Verbeterde Premiereregeling, denk ik dat dat vooral sectoren zijn waar meer volatiliteit is, waar meer instroom en uitstroom zijn, met mensen die sneller van baan wisselen. Denk bijvoorbeeld aan de horeca of aan de detailhandel.'

Ook het Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel bleek, bij monde van voorzitter Henk van der Kolk, een voorstander van de flexibele premiereregeling, omdat die prima zou passen bij een sector als detailhandel met zijn hoge verloop.⁶

Invaren

Dan moeten sociale partners kiezen of ze de pensioentoezeggingen uit het huidige stelsel willen 'invaren'. Sociale partners moeten dan een formeel verzoek doen aan het pensioenfondsbestuur om de opgebouwde aanspraken in te varen. De wetgever heeft bepaald dat invaren de norm is en dat je

³ Mvt WTP, pp. 17-18.

⁴ Dit punt staat genoemd op pp 9-11 van de MvT WTP.

⁵ TK Handelingen Pensioenakkoord, 14 juli 2020.

⁶ Pensioenpro, 9 april 2020.

alleen af kunt kijken als daar goede redenen voor zijn. De wetgever geeft deelnemers geen recht op bezwaar tegen het invaren van hun eigen pensioenaanspraken.

Over het invaren is veel (juridische) discussie. Diverse deskundigen betogen dat invaren onteigening is van eigendom en dat dat indruist tegen het Europees recht. Daarbij weegt zwaar dat deelnemers niet eens bezwaar kunnen maken.

Werking solidariteitsreserve

Verdere keuzen die sociale partners (en het pensioenfondsbestuur) moeten maken: bij de solidaire premieregeling is een zogeheten solidariteitsreserve verplicht. Die kan gevuld worden uit premie en uit overrendement van deelnemers. Werknemers die vertrekken uit de sector krijgen geen deel van de solidariteitsreserve mee. Om die reden was de vooraf algemeen uitgesproken verwachting dat in sectoren met veel verloop en veel jonge deelnemers de sociale partners voor de flexibele premieregeling zouden kiezen, omdat die dan beter aansluit op de karakteristieken van het fonds.

Berekeningen: vervangingsratio's, netto profijt en vergelijking huidig-nieuw

Uiteindelijk moeten er op basis van de nieuwe concept regeling allerlei zaken berekend worden, zoals de verwachte vervangingsratio's (welk percentage van je gemiddeld verdiende loon mag je verwachten als pensioen). De landelijk hoofdonderhandelaar van de FNV, Tuur Elzinga, heeft gezegd dat er in het nieuwe pensioenstelsel een 'beter verwacht pensioenresultaat is voor iedereen'⁷.

Procedureel

Het PPD is paritair samengesteld, dat wil zeggen uit werkgevers en vakbonden (AVV, CNV, FNV en de Unie). Elke bond heeft één vertegenwoordiger in het PPD, behalve FNV, dat heeft er twee.

Beide groepen kiezen een eigen voorzitter. Sommige besluiten worden genomen door het hele PPD, sommige door de beide voorzitters.

Veel van de overleggen vinden plaats met de twee voorzitters het bestuur van het BPDF, het bedrijfstakpensioenfonds detailhandel. Dat bestaat uit vijf vertegenwoordigers van werkgevers en vijf van deelnemers: 3 van FNV, 1 van CNV en 1 namens gepensioneerden.

Als PPD hebben we meermaals gezamenlijk geconcludeerd dat we meer autonoom moesten optreden en minder afhankelijk worden van het pensioenfonds. Dat heeft onder meer geleid tot vergaderingen waar niet automatisch het pensioenfonds bestuur aanwezig was. Dat heeft ook geleid tot het aantrekken van een actuaire als adviseur, vanaf september 2020. Het besluit welke adviseur het PPD gaat bijstaan is genomen door de beide voorzitters. AVV was het niet eens met besluit, aangezien de actuaire is gekozen die jarenlang (van 2010 tot en met 2016) de actuariële verklaring voor het pensioenfonds detailhandel ondertekende. AVV had liever een actuaire gekozen die wat meer afstand had tot het pensioenfonds bestuur, dat sloot ook beter aan bij de doelstelling van het PPD om meer autonoom te opereren.

Inhoudelijk

Voorlopige uitgangspunten

Op 8 juni 2022 heeft het PPD zich uitgelaten over de (voorlopige) uitgangspunten. Daarbij was 'minimale fluctuatie' een van de belangrijkste. Dat wil zoveel zeggen als 'het voorkomen van elke daling van de uitkeringen van gepensioneerden'. Dit uitgangspunt werd door alle partijen gedeeld, behalve door AVV. AVV verwees naar de Memorie van Toelichting bij de wet Toekomst Pensioenen: *'De nieuwe pensioencontracten maken het mogelijk om een einde te maken aan de spagaat tussen het streven naar nominale zekerheid én een koopkrachtig pensioen waar pensioenuitvoerders bij de huidige uitkeringsovereenkomsten mee te maken hebben.'* Het streven

⁷ De Financiële Telegraaf, Pensioenresultaat voor iedereen hoger, interview met Tuur Elzinga. 23-05-2020.

naar nominale zekerheid lijkt hier te zijn teruggebracht in de solidaire premiereregeling die PPD nu overweegt in te voeren.

Deze keuze staat volgens AVV op gespannen voet met wat de overheid aangeeft: *‘Het verband tussen een bestaand, onderkend probleem met de oude pensioenregeling en de gemaakte keuzes voor de nieuwe pensioenregeling moet zo rechtstreeks mogelijk zijn.’*⁸

Het bestaande en erkende probleem is dat je niet goed kunt beloven dat de uitkeringen niet gaan dalen en tegelijkertijd koopkracht kunt bijhouden. Wat AVV betreft is een hoog pensioen, dat wil zeggen het bijhouden van de koopkracht, een belangrijker uitgangspunt. AVV heeft er daarbij op gewezen dat we het hier hebben over de aanvullende pensioenen: bovenop de AOW.

AVV was -en is- van mening dat het niet aansluit bij de uitgangspunten van de WTP om elke daling van de uitkeringen te willen voorkomen. Sterker nog, het huidige DB-stelsel heeft het willen voorkomen dan elke daling als ‘nominaal’ uitgangspunt, en zo’n beetje iedereen is het er over eens dat het juist daarmee moeilijk wordt om ook nog een koopkrachtig pensioen te realiseren. Immers, daarvoor moet je enig risico nemen, maar dan kun je ook een daling krijgen.

Verlaging van het ANW-pensioen blijktbaar wel acceptabel

Bij de bespreking van het nabestaandenpensioen bleek dat de zogeheten ANW-pensioen dat sociale partners ooit in de detailhandel hebben afgesproken, wel kan dalen⁹. AVV heeft herhaaldelijk aan de andere sociale partners de vraag gesteld, hoe het kan dat zij blijktbaar vinden dat het ANW-pensioen wel mag dalen, maar het ouderdompensioen niet? Dit steekt eens te meer nu het ANW-pensioen vaak de enige inkomstenbron van betrokkende is, terwijl het ouderdompensioen een aanvullend pensioen is bovenop de AOW. Een daling van het ouderdompensioen van bijvoorbeeld 5% betekent bijvoorbeeld een daling van de bruto inkomsten van maar 1,5%. Daarenboven is het belastingtarief voor gepensioneerden lager. AVV heeft geen inhoudelijke reacties ontvangen op deze vraag.

Keuze voor het type regeling

In een vroegtijdig stadium, op 3 mei 2021, gaf FNV al aan in de media dat alleen de solidaire regeling bespreekbaar voor FNV was¹⁰. In navolging daarvan bleken de andere bonden dat beleid te steunen¹¹.

Op deze vroege keuzes voor een systeem dat nog helemaal niet bestaat kwam scherpe kritiek veel van deskundigen¹²: ‘dit is een politieke keuze die niet in het belang van de deelnemer is’, aldus actuaaris (binnenkort NSC-Kamerlid) Agnes Joseph, die opmerkt dat ‘jongeren die niet hun hele leven bij hetzelfde pensioenfonds blijven in feite geen baat hebben bij de solidariteitsreserve. Jongeren vullen de solidariteitsreserve, maar krijgen hem niet mee bij een waardeoverdracht. Dus als je niet je hele leven bij het fonds blijft, dan leg je wel geld in voor ‘solidariteit’, maar profiteer je er niet van.’ Ook dat zou een reden kunnen zijn voor een fonds met een relatief jonge populatie om toch voor de Wet Verbeterde Premiereregeling te kiezen.’ Later stelt Joseph, op de specifieke vraag hoe zij aankijkt tegen het feit dat de FNV ook in de detailhandel waar werknemers vaak van baan wisselen voor de solidaire regeling heeft gekozen, en bovendien al in een heel vroeg stadium: ‘Dat de FNV niet kijkt

⁸ MvT WTP, p. 15

⁹ Namelijk als de AOW-leeftijd opschuift. Dan schuift de datum van het ANW-pensioen mee, en de hoogte wordt actuariael herrekend, waardoor die tot ca 5% lager uit kan vallen. Sociale partners bij andere pensioenfondsen hebben er wel voor gekozen om het ANW-pensioen aan te vullen als de AOW-leeftijd opschuift.

¹⁰ <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30043401/fnv-zet-in-op-keuze-voor-nieuwe-contract-in-alle-sectoren>

¹¹ <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30043407/ook-cn-v-en-vcp-willen-decentrale-keuze-voor-het-nieuwe-contract>

¹² Alle citaten stammen uit PensioenPro van 10 mei 2021 tenzij anders vermeld.

<https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30043312/pensioenconsultants-vinden-politieke-keuze-voor-nieuwe-contract-voorbarig>

wat er, ongeacht hoe deelnemers er uitzien, wat voor kenmerken ze hebben, of ze vaak wisselen van baan en dat is gewoon een verkeerde zaak'.¹³

Actuaris Marc Heemskerk stelt: 'Het zou beter zijn om eerst goed te analyseren en vervolgens op basis van de feiten een besluit te nemen'. Actuaris Jeroen Tuijp noemt deze vroegtijdige keuze voor de solidaire regeling 'best beschamend. Dit is bij voorbaat al onevenwichtig en het bestuur zou het gelijk af moeten schieten.' (Helaas heeft het bestuur van het BPFDF deze onevenwichtige regeling niet afgeschoten, wellicht omdat daar FNV drie zetels vult. Vakblad PensioenPro constateert dat vrijwel alle verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen een (voorlopige) keus hebben gemaakt voor de solidaire regeling en spreekt van een 'FNV-decreet'¹⁴.

In navolging van de FNV heeft PPD in meerderheid besloten alleen de solidaire regeling in detail te onderzoeken. AVV was het hier niet mee eens. AVV heeft aangegeven een voorstander te zijn van de flexibele regeling, vooral omdat die beter aansluit bij het karakter van het fonds met zijn vele korte dienstverbanden. (Daarnaast geeft de flexibele pensioenregeling volgens AVV een invulling die veel beter aansluit bij de oorspronkelijke doelstelling van de hervorming.)

In discussies kwam soms het argument naar boven pdat de risicodeling met toekomstige generaties via de solidariteitsreserve nodig kan zijn om pech- en gelukgeneraties te voorkomen. AVV heeft gewezen op de studie van Netspar met de volgende niet mis te verstande conclusie: 'Anders dan vaak gedacht leidt risicodeling bij optimaal beleid met toekomstige generaties niet tot vermindering van het risico voor elke generatie – en dus ook niet tot minder 'pech- en gelukgeneraties.'¹⁵

Bij de keuze tussen de beide varianten flexibel of solidair heeft AVV het betreurd dat het PPD geen serieuze (kwantitatieve) aandacht wilde besteden aan de flexibele regeling. Voor presentatie van een studie die AVV had gedaan naar een eenvoudige regeling op basis van de flexibele premieregeling wilde het PPD geen ruimte maken¹⁶.

Ook BPFDF bleek ineens voor de keuze van het solidaire contract te zijn. Bij discussies hierover tussen PPD en BPFDF kwam onder meer het argument naar boven, dat anders 'de achterdeur wordt opengezet' (voor het wegvloeien van geld uit het pensioenfonds naar verzekeraars). AVV vindt dit een non-argument. Het pensioenvermogen is bedoeld voor pensioenuitkeringen van de deelnemers, niet om het vermogen van het pensioenfonds zo groot mogelijk te laten zijn.

Besluit al dan niet invaren

Aangezien de wetgever invaren als standaard heeft ingesteld met een zeer moeizame route bij niet invaren, was deze keuze bijna onontkoombaar. AVV heeft zich daar ook bij neergelegd. Wel heeft AVV voorgesteld om het pensioenfondsbestuur de suggestie mee te geven om deelnemers een bovenwettelijk bezwaarrecht toe te kennen op invaren. Daarmee straal je uit als fonds dat je erop vertrouwt dat de nieuwe regeling beter is en dat je deelnemers die desalniettemin bezwaar maken serieus wilt nemen. Deze suggestie van AVV is niet door het PPD overgenomen.

Opheffen leenrestrictie

Het 'opheffen van de leenrestrictie' (dat wil zeggen beleggen met geleend geld). Deze constructie ligt ten grondslag aan allerlei beleggingsdrama's, zoals legiolease, waar duizenden mensen tonnen zijn kwijtgeraakt. Bij het 'opheffen van de leenrestrictie' gaat het pensioenfonds voor jou beleggen met 'geleend geld'. Daarbij is het mogelijk dat een (jonge) deelnemer op enig moment een

¹³ Podcast Verkiezingsdebat van Pensioen Pro over toekomst stelsel, 2023-11-06.

¹⁴ <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30059313/deze-fondsen-willen-al-in-2025-over-naar-het-nieuwe-stelsel>

¹⁵ <https://www.netspar.nl/publicatie/de-voordelen-van-de-solidariteitsreserve-ontrafeld/>

¹⁶ Vervolgens heeft AVV zelf apart een presentatie verzorgd waar de meeste PPD-leden wel naartoe kwamen, maar dat was op eigen initiatief, buiten de PPD vergaderingen om.

pensioenschuld heeft. AVV vindt het niet uitlegbaar dat je voor een stelsel kiest waarbij het mogelijk is dat je als (verplicht aangesloten!) deelnemer een pensioenschuld opbouwt. Als die deelnemer op dat moment de sector verlaat, moet het pensioenfonds die schuld vereffenen. Hetzelfde geldt voor een onderneming of een subsector: als die op enig moment niet meer onder de verplichtstelling valt en het pensioenfonds verlaat, moet het fonds een eventuele collectieve pensioenschuld vereffenen. Blijkbaar wordt het al dan niet opheffen van de leenrestrictie gezien als onderdeel van het beleggingsbeleid. Daarom gaat het pensioenfonds erover en niet de sociale partners. AVV heeft voorgesteld het BPF te adviseren de leenrestrictie niet op te heffen. Het PPD heeft die suggestie niet overgenomen.

Compensatie

Het PPD heeft besloten om deelnemers die potentieel nadeel ondervinden van de afschaffing van de doorsneesystematiek zoveel als mogelijk te compenseren uit het pensioenvermogen. AVV was het hiermee eens.

De solidariteitsreserve

Met de (voorlopige) keuze voor de solidaire premiereregeling schrijft de wetgever een verplichte solidariteitsreserve voor. Het is aan sociale partners waarvoor ze die willen inzetten, hoe ze die willen vullen en hoe groot ze die willen laten worden (tot een bepaald maximum).

Doelstelling van de solidariteitsreserve

Het PPD heeft hier de voorlopige keuze gemaakt om de zogenaamde 'Ortec-variant' te gebruiken. In deze variant is de solidariteitsreserve primair bedoeld om dalingen van uitkeringen (dus aan gepensioneerden) in enig jaar te voorkomen. Dus als er een daling dreigt van de uitkering aan een gepensioneerde, dan wordt die uitkering aangevuld uit de solidariteitsreserve.

Gaandeweg heeft de solidariteitsreserve nog een aantal secundaire doelstellingen gekregen:

- Het microlangleven. Dat wil zeggen dat de solidariteitsreserve fungeert als een soort opslag waar enerzijds het geld invloeit dat overblijft in iemands 'persoonlijke pensioenpotje' als die persoon eerder overlijdt dan de levensverwachting, en er geld vloeit uit de solidariteitsreserve naar het 'persoonlijke pensioenpotje' van iemand die langer leeft dan diens levensverwachting.
- Het macrolangleven. Dat wil zeggen dat als alle deelnemers langer blijken te leven dan verwacht, de benodigde extra pensioenuitkeringen uit de solidariteitsreserve worden gehaald¹⁷.
- Het vereffenen van pensioenschulden die kunnen ontstaan door het beleggen met geleend geld. Dat wil zeggen dat als een deelnemer vertrekt die -door het 'opheffen van de leenrestrictie' een pensioenschuld heeft in plaats van een pensioen en zijn pensioen wil overdragen, zijn pensioenschuld vereffend krijgt uit de solidariteitsreserve, en dus vertrekt met nul pensioen.

Opgemerkt moet worden dat naar verwachting het overgrote deel van de solidariteitsreserve ingezet gaat worden voor het aanvullen van uitkeringen van gepensioneerden. De rest is peanuts in vergelijking daarmee.

Vulling van de solidariteitsreserve

Het PPD heeft ervoor gekozen de solidariteitsreserve te vullen met overrendementen van zowel actieve als gepensioneerde deelnemers, en wel met 5% overrendement.

Dit heeft tot gevolg, dat de jonge deelnemers relatief meer bijdragen aan de solidariteitsreserve (terwijl de baten vrijwel uitsluitend naar de gepensioneerden gaan).¹⁸

¹⁷ Overigens is er geen reden om dit via de solidariteitsreserve te laten lopen, zoals aangetoond in het onderzoek De voordelen van de solidariteitsreserve ontrafeld, S. van Bilsen, R. Mehlkopf, A. Pelsser. Netspar Design Paper 186.

¹⁸ Presentatie H. Zaghdoudi Wet Toekomst Pensioenen aan het PPD, 12 april 2022, sheet 17.

Volgens een recent artikel introduceert deze werkwijze een omslagement in de pensioenregeling (dat wil zeggen jong betaalt voor oud)¹⁹. Bovendien kan hiermee in het slechtste geval tot 15% van alle pensioenreserveringen van een jonge werknemer naar de solidariteitsreserve gaan²⁰.

De regering heeft veel moeite besteed aan het verwijderen van het grootste omslagement in het huidige systeem, namelijk de doorsneesystematiek. Het is dan ook evident ongewenst dat er via een omweg weer een (groot) omslagement in de regeling terugkomt. AVV vindt het dan ook onterecht dat een omslagement terugkomt in de pensioenregeling.

AVV vindt bovendien het wegvloeiën van (worst-case) 30% naar de solidariteitsreserve een te zware belasting van de solidariteit van de jonge deelnemers.

Op verzoek van AVV is een variant doorgerekend waarbij uitsluitend de gepensioneerden de solidariteitsreserve vullen, hetgeen logisch is want alleen de gepensioneerden profiteren ervan. Bovendien is een van de doelstellingen van de WTP het beperken van de herverdeling. Als het dan al zo moet zijn, dat de solidaire regeling ingevoerd wordt, is AVV voorstander van een vulling van de solidariteitsreserve door uitsluitend de gepensioneerden. Uit de berekeningen van het pensioenfonds bleek, dat de variant waarbij alleen de gepensioneerden de solidariteitsreserve vullen, ook prima werkt voor het aanvullen van de uitkeringen.

AVV heeft dan ook voorgesteld de solidariteitsreserve uitsluitend met het overrendement van de gepensioneerden te vullen. Hiermee ontstaat geen omslagement van de (jonge) werknemers naar de gepensioneerden. Het PPD heeft dit voorstel van AVV niet overgenomen.

AVV heeft daarnaast voorgesteld om de solidariteitsreserve niet direct te vullen als er in enig jaar een overrendement is, maar alleen als er een paar jaar achter elkaar overrendement wordt gemaakt²¹. Dat voorkomt dat het pensioen van de actieve deelnemers te veel gaat schommelen. Het PPD heeft dit voorstel van AVV niet overgenomen.

Grootte van de solidariteitsreserve

AVV heeft voorgesteld om dan de maximale grootte van de solidariteitsreserve te definiëren als percentage van de uitkeringen in enig jaar²².

Dat is logisch, immers, de doelstelling is om de uitkeringen in enig jaar te beschermen. Dan kun je bijvoorbeeld denken aan een nadere invulling als 'beschermen tegen een daling van de vermogens met 20% gedurende vijf jaar'. Vervolgens kun je uitrekenen hoeveel vermogen je moet aanhouden, en dat is logischerwijs uitgedrukt in het te beschermen vermogen.

Het PPD kiest echter voor een maximale grootte van de solidariteitsreserve te definiëren in termen van een percentage van het totale vermogen, dat er feitelijk niets mee te maken heeft.

Het PPD heeft dit voorstel van AVV niet overgenomen.

Maximale grootte van de solidariteitsreserve

Het PPD heeft ervoor gekozen de solidariteitsreserve tot maximaal 5% van de totale vermogen te vullen.

Met betrekking tot de grootte van de solidariteitsreserve heeft AVV op de volgende parallel gewezen. In het huidige stelsel worden beloftes gedaan. Die beloftes hebben betrekking op alle aanspraken: alle aanspraken worden in gelijke mate beschermd door een buffer. Die buffer moet ca 25% bedragen van het vermogen dat het moet beschermen. In de nieuwe regeling worden in het geheel

¹⁹ Intergenerational Transfers in the New Dutch Pension Contract, S. van Bilsen (UVA, Netspar), R. Mehlkopf (UvT, Netspar), S. van Stalborch (DNB), in De Economist (2022).

²⁰ Indien er 10% van een actieve deelnemer wordt gestort in de solidariteitsreserve loopt dat op tot 30%.

²¹ Deze suggestie komt uit het hierboven genoemde artikel.

²² <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30059433/bepaal-de-maximale-reserve-als-percentages-van-de-uitkeringen>

geen beloftes meer gedaan. Om toch niet alle zekerheid overboord te gooien is de solidariteitsreserve geïntroduceerd. De Ortec variant (zie boven) betekent dat de solidariteitsreserve (vrijwel uitsluitend) dient voor het beschermen van de uitkeringen in enig jaar.

Het PPD kiest daarbij bovendien voor een solidariteitsreserve die tot maximaal 5% van het pensioenvermogen gevuld wordt. Dat levert het volgende beeld op²³.

	Pensioen- vermogen	Uitkeringen	5% van het pensioenvermogen	Solidariteitsreserve als percentage van de uitkeringen
2021	€33.028	€396	€1.651	417%
2022	€27.979	€472	€1.398	296%

Relevante cijfers voor het BPFD (bedragen in miljoenen euro's)²⁴

Allereerst wordt duidelijk dat de (maximale) reserve als percentage van dat wat je wilt beschermen sterk fluctueert. De vraag is of dat wenselijk is. Ten tweede valt op, dat met deze methodiek de reserve als percentage van dat wat je wilt beschermen vele malen hoger is dan in het huidige systeem. In het huidige systeem worden niet alleen de uitkeringen maar ook de aanspraken beschermd, en om dat goed te kunnen doen is een wettelijke verplichte buffer van ca 25% nodig van dat wat je wilt beschermen. Daarbij vergeleken is een buffer van 417% van dat wat je wilt beschermen ruim zestien keer zo hoog. AVV vindt dit extreem hoog, gelet op de beide bovenstaande punten. AVV vindt dat hiermee de solidariteit van actieve generaties sterk overvraagd wordt, en dat dit teveel ten koste gaat van het maken van rendement. De rest van het PPD zag echter geen probleem in deze grootte van de solidariteitsreserve.

Uitkomsten en vergelijkingen huidig-nieuw

De actuaire van het BPFD heeft regelmatig resultaten gepresenteerd van berekeningen. Onderdeel van deze berekeningen was een vergelijking met de huidige regeling. Daarvoor is het van belang wat de huidige regeling is. De regeling van BPFD is een toegezegde uitkeringsregeling met een opbouwpercentage van 1,41% (2023). Let wel, de gebruikelijke opbouwpercentages in Nederland liggen (althans tot voor kort) op minimaal 1,75%.

ABP	PFZW	PMT (kleinmetaal)	PME (grootmetaal)	Bouw	Levensmiddelen	Horeca	Vervoer
1,701 %	1,75 %	1,826%	1,815%	1,738%	1,5%	1,47%	1,788%

Opbouwpercentages bij andere pensioenfondsen (2023)

Bij een eindloonregeling van 1,75% opbouw met 40 jaar opbouw kom je uit op de minimaal gewenste 'vervangingsratio' van $40 * 1,75\% = 70\%$ van je bruto eindloon. De overheid heeft onlangs besloten uit te zoeken of een vervangingsratio van 75% passend is²⁵.

Door lagere belastingen houd je als gepensioneerde dan een aanzienlijk hoger percentage van je eindloon als pensioen over. Bij de omzetting naar middelloon en de langere opbouwperiode zijn die cijfers veranderd naar ongeveer 1,8% opbouw gedurende 42 jaar. Dan zou je ook op circa 70% van je gemiddeld verdiende loon als pensioen moeten uitkomen. Het is duidelijk dat je bij een opbouwpercentage van 1,41% dat gewenste pensioenresultaat niet gaat halen. (In 2011 was het opbouwpercentage bij het BPFD nog 1,85%.)

²³ Hierbij dient opgemerkt te worden dat de vulling stopt bij 5%, maar de solidariteitsreserve kan ook groeien door rendement, en pas bij 6% wordt het meerdere naar rato verdeeld. Dus de percentages in de tabel kunnen oplopen tot 500%.

²⁴ Jaarverslag Pensioenfonds Detailhandel 2022.

²⁵ <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30059208/kabinet-laait-onderzoeken-of-vervangingsratio-van-75-passend-is>

Tenslotte is nog van belang dat de indexatie-ambitie van het BPFD als volgt luidt²⁶: 'Het bestuur streeft ernaar jaarlijks per 1 januari een toeslag te verlenen, die voor de pensioenaanspraken van de deelnemers maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen afgeleid, over de periode van juli tot juli daaraan voorafgaand.' Hier staat dus dat het onderdeel is van de ambitie dat er jaarlijks geïndexeerd wordt met (maximaal) de inflatie.

Bij de door de actuaire van het BPFD gepresenteerde vergelijkingen tussen de nieuwe concept-regeling en de huidige regeling, werd echter niet vergeleken met de bovenstaand beschreven formele regeling, maar met de zogenoemde 'fondsambitie', wat zoveel bleek te betekenen als de 'verwachting van het pensioenfonds over het te bereiken resultaat'. AVV heeft hier in het PPD meermaals tegen geprotesteerd. Immers, de huidige regeling bevat al een laag opbouwpercentage van 1,41% en dan neem je ook nog eens niet de indexatie-ambitie mee. Desalniettemin bleef de actuaire van het BPFD de uitkomsten van de nieuwe concept regeling vergelijken met de fondsverwachting. Hiermee ontstaat eerder het beeld dat de nieuwe regeling beter uitpakt dan de huidige regeling.

Vervangingsratio's

Het BPFD heeft aldoor het PPD van berekeningen voorzien over voorliggende varianten. Daaruit bleek dat in de nieuwe regeling de meeste groepen (minimaal) ongeveer hetzelfde resultaat mogen verwachten, als zij volgens de 'fondsambitie' zouden hebben. Dit geldt echter niet voor de jongste deelnemers in een slecht weer scenario, die komen lager uit dan de 'fondsambitie'. Zoals vermeld, AVV is van mening dat je moet vergelijken met de oorspronkelijke regeling inclusief indexatieambitie. Anders doe je net of de huidige DB-regeling al een DC-regeling is. Daarenboven heeft het BPFD geen carrière meegenomen bij de berekening van de vervangingsratio's. Als je iemand doorrekent met carrière, dan komen de ratio's normaliter lager uit: het salaris stijgt, het pensioen stijgt wel een beetje mee maar normaliter minder dan het salaris.

Ratio's nieuw/oud

Ook de ratio's nieuw gedeeld door oud (=huidig) laten zien dat in slecht weer scenario's de nieuwe deelnemers slechtere resultaten tegemoet kunnen zien dan in het huidige stelsel. Nogmaals, juist de (jonge) actieve deelnemers hebben al te kampen met een laag resultaat in het huidige stelsel door de opbouw van 1,41%.

Overgangsdatum

Tot oktober 2023 deed het PPD een poging om de besluitvorming snel af te maken zodat het BPFD nog op 1 januari 2025 de overstap naar de nieuwe regeling kon maken. Het BPFD heeft op 15 november 2023 besloten dat de overgang niet eerder dan 1 januari 2026 kan plaatsvinden. AVV was van mening dat hiermee de druk om nog in november tot een akkoord te komen verviel.

Premiehoogte en premieverdeling

Tenslotte is gelijktijdig een akkoord bereikt over de premiehoogte, de premieverdeling en de pensioenregeling. De premie blijft gelijk aan de 24,75% van 2023, met een iets gunstiger verdeling voor werkgevers.

Conclusie

In de visie van AVV wordt deze keuze van een pensioenregeling aan geen enkele van de vier doelstellingen van de WTP voldaan (namelijk: eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen; transparanter en meer persoonlijk; beter aansluiting op de arbeidsmarkt, het beperken van de herverdeling).

²⁶ Pensioenregeling Pensioenfonds detailhandel, artikel 43.2.

1. Wat betreft het perspectief op een koopkrachtig pensioen:
Uit de voorlopige vervangingsratio's blijkt dat de gepensioneerden wel eerder perspectief krijgen op een pensioenverhoging. De jongere deelnemers, en met name de toekomstige deelnemers komen, zeker bij slecht weer scenario's, slechter uit. Dat is des te pijnlijker nu de gepensioneerden hun pensioen hebben opgebouwd met hoge opbouwpercentages (2% tot 2006, 1,85% tot en met 2011, 1,75% tot en met 2017), terwijl de (jongere) werknemers (het grootste deel van) hun pensioen tot nu toe hebben opgebouwd met 1,41% opbouw.
2. Wat betreft het transparantere en meer persoonlijke pensioen:
Nu actieve deelnemers een deel van hun overrendement in de solidariteitsreserve zien wegvloeien, die bestemd is voor de gepensioneerden, kun je moeilijk beweren dat deze pensioenregeling meer persoonlijk is geworden. De werking van de solidariteitsreserve is sowieso niet transparant te noemen.
3. Wat betreft de aansluiting op de arbeidsmarkt:
Nu actieve deelnemers wel een deel van hun overrendement in de solidariteitsreserve moeten storten maar daar niets van mee kunnen nemen bij baanwissel naar een andere sector, voldoet deze regeling ook niet aan het criterium van betere aansluiting op de arbeidsmarkt.
4. Wat betreft het beperken van de herverdeling:
Het PPD heeft geen expliciete berekeningen laten maken van de grootte van de herverdeling. De beste schatting die we hebben is die uit het eerder genoemde artikel Intergenerational Transfers in the New Dutch Pension Contract.

Daarenboven is AVV er niet van overtuigd dat de communicatie over de nieuwe regeling feitelijk en volledig zal zijn²⁷.

²⁷ Helaas blijkt deze vrees al bewaarheid te worden binnen enkele dagen na de totstandkoming van het meerderheidsakkoord. FNV stelt op de eigen website: 'Opgebouwde rechten blijven behouden'. <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/algemeen-nieuws/2023/11/fnv-spreekt-nieuwe-pensioenregeling-af-voor-1-3-mi> Dit is evident onwaar: opgebouwde rechten worden ingevaren en kunnen dus (veel) lager uitpakken dan ze waren.